

EUSKAL Kantariak, opio ote dira?

Raphaelek dino: "Mezu* edo testigutzak ez ditut sinesten. Jendeak atsegin artu daian, ez bestetarako, da artista bat".

Berbakera honek, barru joera bi erakutsi daitez: edo Raphaelek sinesmen gutxi dauka, edo bere kantakera gonorabako hori defendidu gura dau. Bietatik bat, edo biak.

Horretarako bakarrik dala artista bat? Hor dauka Raphaelek euskal kantu barri osoa, ezetza emoten. Euskal kantua, atseginetan murgiltzeko barik, kontzientzia iratzar-teko da askotan. Euskal kantua, onena eta gehiena, gogorra da.

Baina hara, ez dot pentsatzen, gu geu bere ondoegi goazanik. Joera estuegiak daukaguz arlo askotan, eta abesti arloan bere bai.

Kantante izan gura dozun hori, zoaz euskal arazoan sarturik dagoan mutil batengana. Eta esango deutsu, profeta izateko dohairik* edo adorerik ez badozu, ez zaitezala euskeraz kantatzen asi, lobedarra* besterik ez dozulako eskainiko* ta.

Nok dino, hori horrela danik? Ez dakigu, gero, nor dan, gaur, opio saltzaile!

Begira, egin nahi dodan galdea*, hauxe da: euskal kantu bat egiterakoan, beharrezko itzak ote* dira: erria, eskubideak, egia, justizia, bakea? Errotarri baten moduan, beti berba honek eihotzen ibili behar ote dau euskal kantanteak? Joera honetatik urtetan dauan kantua ez ote da "euskal kantua"? Joera honetakoa ez dan kantuak, ez ote dauka gaurko gure EUSKALERRIAN zer eginik, zer egin-beharrik?

Baten batek urtengo deust, esanaz, erriarekin egon behar dabela kantanteak. Hori da arrazoia. Bat nator honenkin; eta hain zuzen, hauxe da nire arrazoi iturria.

Erria da oinarria, erriagandik gatoz, errian gagoz, erriarentzako gara.

Kantari guztiak (eta besteok) uste dabe (eta esaten dogu) erriagaitik eta erriarentzako gabiltzala lanean. Txalozekoa da hainbeste maitasun eta borondate on! Baina bestalde: zenbatean erosi ote dogu, munduko plazan, ustez poltsiloan daroagun erri hori!

Ondo dago, ezin obe, danok erriaren alde lan egitea, erri horren zerbitzuan. Baina, mesedez, monopoliorik ipini barik. Eta hainbeste "stop" eta disko gorri bere, ez ditugu behar bazter guztietan! Lehendik bere, ba ditugu nahi baino gehiago ta.

Horregaitik, erria, dan bezala* eta izan behar dauan bezala artu daigun. Eta euskal kantua erri horren zerbitzuan jarri. Erri honek, erri bizitarik badauka, behar eta nezesidade asko ditu. Bat, Damoklesen ezpatea gainean dauala jakitea: horra hor kantantearen lan bat. Erri honek, atsedean uneak bere behar ditu: dagoala hor bere euskal kantaria. Eta erriak dantzatzen bere ba daki. Eta abar, eta abar.

Hauxe da, nire ustez, benetako erria. Eta erri honeri erantzun behar deust euskal kantariak.

* * *

Zegaitik ez dogu alkarrizketa bat ANAITASUNA-n sortzen, euskal kantuari buruz?

Asia ikusten dot alkarberbeta hori; batetik, Joxe Antonio Aranbururen "Abeslariak opio bihurtzen diranean" artikuluekin; eta bestetik, Gereñoren "Estitxugaz alkarrizketan" idazlanagaz.

Ari horrexeri oratu deustat neuk bere. Eta jarraitzea komeniko litzake, argi apur bat egiteko. Euskal kantuaren erri oihartzuna*, itzaren eta doinuaren balioa, kantu horren akatsak, eta beste xehetasun* guztiak neurtu eta aztertu behar geunke, zintzotasunik eta leialtasunik andienarekin.

Joan Mari Torrealdai

Ezin bertzean, Zalbadoren omenean

Orain urte batzuek dirala, Fernando Aire "Xalbador", Euskalerriko bertsolarien artean txapeldun geratu zan Donostian.

Xalbador, bere saria artzeko, urreratu zanean, jendeak txistuka erakutsi eban bere aserrea.* Xalbadorek bere bertsoak lapurdieraz bota ebazan, eta entzuleak ez zituen ondo ulertu. Euren eritxiz, saria txarto emonda egoan, eta gipuzkoar batek merezi eban. Eta bere begietatik negar malkoak jausten zirala artu eban Xalbadorek saria.

"Ezin bertzean" izeneko liburu hau, Tolosako *Auspoa* liburutegiaren 85 gn. numerua da, eta Antonio Zabalak argitaratu dau.

Bere itzaurrean dinosku Zabalak, nor dan Xalbador eta zelan ezaguna dan Euskalerrri osoan, Hemen Bizkaian be egona da. Nik neuk, Bilboko Capitol zinetokian entzun neutsan, Euskaltzaindiak antolaturiko* txapelketa baten.

Liburu honetan, Xalbadoren bertsoak iru zatitan batura dagoz. Lehenengoan, paperetan agertutakoak; bigarrenan, saioetan magnetofonoz arturikoak; eta irugarrenean, saioetako ofizio-bertsoak, honek be magnetofonoz artuak, eta, gehienetan Mattin lagun dauala, egindakoak.

Bere bertso askotan, Xalbadorek bere kezka bat agertzen deusku: beragaz batera, ez ote* dan amaituko bertsolaritza mugaz beste aldeko Euskalerrian. Eta dei egiten deutse hango gazteei, bertso zaletasuna euren artean biztu daiten. Hona hemen bertso batzuek:

*Ikus dezagun Gipuzkoan nola
lauZatua* den Basarri,
Bizkaian ere pertsularia
trunbilka* ba da nunnahi;
Naparra ere hor etzaukuia*
erne-ernea atzarri*?
Eta lo daude Baxenabarre,
Xubero eta Lapurdi!*

LIBURU BARRIAK

Barkatu*! Baina, hona eldutakoan, ohar* bat egin behar dot.

Xalbadorek bertso honeetan dinosku, "Bizkaian ere pertsularia trunbilka ba da nunnahi"; eta hau, tamalez, aurten ez da egia izan. Alfonso Irigoienek bertsolarien aldeko lana itxi dauanetik, Bizkaian behintzat, bertsolaritza atzera egin dau; eta jazoera honek barriro frogatzen* deusku, kritikazte errazago* dala lan egitea baino.

Nire gusturako, liburu honetako bertsorik samur eta sentikorrenak, "Amaizuna" titulupean aurkitzen dira: umezurtz batek amaordeari itz egiten deust, eta garrasi antzeko batekin amaitzen dau: "maitatzen ahal ez banauzu ere, erruki izan nezazu!"

Zabala jaunak dinoanez, Zalbadoren bertso guztiak publikatzeko, mila liburu beharko litzakez, ta egida da. Xalbador eta Mattin batetik bestera ibili dira, eta gaur bere ba dabilte, euren dohai* berezia* nonnahi zabaltzen. "Nik ez nuke inola ere esango —dino Zabalak— Xalbadoren bertsorik onenak liburu hontan daudenik, bainan ezta txarrenak ere".

Eta holantxe da, Irakurgarria da benetan liburu hau, Bertan aurkituko baitozue* ziria tan sentipena, barrea ta negarra: bertsolari aundi baten bihotza.

IKASTOLETARAKO LIBURU BARRIAK

Ikastoletarako liburu barriak

Sendo editorialak, ikastoletarako lau liburu barri argitaratu dauz.

Ortografia, euskera batuarena; editza, bizkaieraz eta gipuzkeraz; irudi asko, kolorezkoak; paper ona ta presentazio dotorea, Prezioa: 30 eta 75 peseta.

Eskariak egiteko zuzenbidea: *Editorial Sendo. Ercilla, 24, 3.º Bilbao-11.*

Xabier Gereño